

Samen voor succes in armoedebestrijding: Leidschendam-Voorburg

*Onderzoek en advies in het kader van de Nederlandse
Stedenestafette 2010*

Fabian Dekker
Trudi Nederland

Oktober 2010

Inhoud

1	De stedenestafette in Leidschendam-Voorburg	5
1.1	De stedenestafette	5
1.2	Leeswijzer	5
2	De minima en inkomensondersteuning in Leidschendam-Voorburg	7
2.1	Kerncijfers over de gemeente	7
2.2	De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld	8
2.3	Wie zijn de minima in Leidschendam-Voorburg?	9
2.4	De regelingen voor minima in Leidschendam-Voorburg	10
3	Minimabeleid in Leidschendam-Voorburg: de gemeente en maatschappelijke organisaties	13
3.1	Inzet van de gemeente	13
3.2	Inzet van maatschappelijke organisaties	15
3.3	Minima over het minimabeleid in Leidschendam-Voorburg	16
3.4	Mooie projecten voor de minima	17
4	Samenwerken aan minimabeleid	19
4.1	Het belang van samenwerking	19
4.2	Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat	19
4.3	Samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties	21
4.4	Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling	23
4.5	Lokale samenwerkingsverbanden	24
5	Versterking van de lokale sociale agenda	25
5.1	Respons op de vragen van de gemeente Leidschendam-Voorburg aan het veld	25
5.2	Wensen voor de lokale sociale agenda	26
6	Samen verder werken aan succes: conclusies en aanbevelingen	27
6.1	Inleiding: 'Meedoen' in de samenleving	27
6.2	Samenwerking binnen de gemeente: het beleidsnetwerk	27
6.3	Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties	28
6.4	Blijvende aandacht voor een vraaggerichte benadering	28
6.5	Meer inzicht in de effectiviteit van beleid	28
7	Literatuur en documenten	29
Bijlagen:		
1.	Wensen voor de lokale sociale agenda	31
2.	Over het onderzoek in Leidschendam-Voorburg	33

1 De stedenestafette in Leidschendam-Voorburg

1.1 De stedenestafette

Het jaar 2010 is het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting en Nederland doet mee. Armoede en sociale uitsluiting zijn ook in Nederland hardnekkige fenomenen, die - volgens Europese cijfers - ongeveer 10% van de bevolking raken. Het tegengaan van armoede en uitsluiting gebeurt vooral op het lokale niveau. Het huidige gemeentelijke beleid is steeds meer gericht op het doorbreken van afhankelijkheid en het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid.

Op initiatief van de gemeente Utrecht, MOVISIE en het Verwey-Jonker Instituut is er dit jaar een Stedenestafette: dertig gemeenten, waaronder Leidschendam-Voorburg, zullen elkaar het stokje doorgeven om aandacht te creëren voor armoede in Nederland. Lokale initiatieven krijgen door deze estafette meer bekendheid. Ook krijgen gemeenten de gelegenheid om van elkaar te leren. Het belangrijkste doel van de Stedenestafette is de versterking, vernieuwing en verbetering van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima. Aan het eind van het jaar zal de opbrengst van de Stedenestafette gepresenteerd worden aan de landelijke overheid, de Europese Commissie, en aan alle gemeenten en maatschappelijke organisaties.

In dit kader heeft het Verwey-Jonker Instituut een onderzoek uitgevoerd naar de samenwerking op het gebied van armoede en sociale uitsluiting in de gemeente Leidschendam-Voorburg. Voor dit onderzoek is bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd, zijn beleidsdocumenten bestudeerd, en zijn interviews gehouden met drie belangrijke spelers in de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (sleutelinformanten) en met drie vertegenwoordigers van minima. Ook is er een digitale enquête onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties uitgezet (zie Bijlage 2 voor meer details over het onderzoek). De resultaten van dit onderzoek zijn verwerkt tot dit rapport.

1.2 Leeswijzer

In dit rapport brengen we het beleid en de praktische initiatieven rond armoede en sociale uitsluiting in Leidschendam-Voorburg op hoofdlijnen in kaart. Er zijn zes hoofdstukken, opgebouwd uit een aantal korte paragrafen. De citaten in de tekst zijn afkomstig uit de interviews en uit de enquête. Hoofdstuk 2 concentreert zich op de vraag wie de minima in Leidschendam-Voorburg zijn en hoe hun inkomensondersteuning geregeld is. In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op het minimabeleid, waarbij zowel de inzet van de gemeente als die van de maatschappelijke organisaties aan bod komt. In Hoofdstuk 4 staat de samenwerking tussen de verschillende partijen centraal. Hoofdstuk 5

heeft de wensen voor de lokale sociale agenda als onderwerp. Tot slot presenteren we in Hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

2 De minima en inkomensondersteuning in Leidschendam-Voorburg

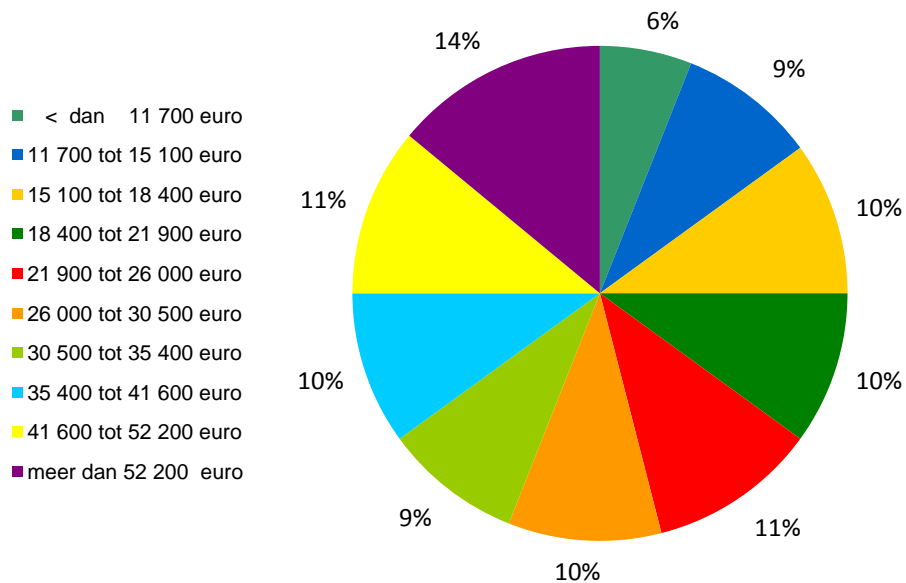
2.1 Kerncijfers over de gemeente

Aantal inwoners <i>(Bron: CBS per 1 januari 2009)</i>	72.697
Aantal uitkeringsgerechtigden <i>(Bron: CBS 2009 3e kwartaal)</i>	4.740 2.470 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen + 870 Ww-uitkeringen + 1.400 bijstandsgerechtigden
Aantal huishoudens onder de 120% bijstandsniveaugrens <i>(Bron: StimulanSZ 2008a)</i>	3.400
Aantal kinderen in een bijstandssituatie <i>(Bron: Kinderen in Tel. Databoek 2010)</i>	860

2.2 De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld

Inkomensverdeling Leidschendam-Voorburg

Besteedbaar inkomen (netto) per huishouden per jaar

Van de huishoudens in Leidschendam-Voorburg bevindt 6% zich in de laagste inkomensgroep, die minder dan 11.700 euro per jaar te besteden heeft. Landelijk varieert het aandeel van de laagste inkomensgroep in de gemeentebevolking van 5% tot 23% (bron: CBS (2006), Inkomensverdeling alle huishoudens naar inkomensgroepen). Ook uit ander vergelijkend onderzoek van het CBS (2009) blijkt dat de gemeente Leidschendam-Voorburg relatief laag scoort ten aanzien van zowel het aantal huishoudens met een laag inkomen als de uitkeringsafhankelijkheid.

2.3 *Wie zijn de minima in Leidschendam-Voorburg?*

Hoe is de groep minima in Leidschendam-Voorburg samengesteld? De kenmerken van de minima hebben we afgeleid uit de lokale Armoedemonitor uit 2007. Hieruit blijkt allereerst dat het aantal minima in Leidschendam het hoogst is, te weten 9% van de bevolking. In Voorburg ligt dit op 7%. Onder de huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum bevinden zich veel alleenstaanden en eenoudergezinnen. Alleenstaanden van 40 jaar en ouder lopen het meeste risico op armoede, aangezien zij meer dan 50% van de minima in Leidschendam-Voorburg vormen. Ook bestaan de minima in Leidschendam-Voorburg voor een substantieel deel uit minima van niet-westerse afkomst: bijna 40% (Armoedemonitor, 2007). Twee andere grote groepen minima die tijdens de gesprekken met de sleutelinformanten werden genoemd, zijn alleenstaande vrouwen en laagopgeleiden.

Bij het aantal kinderen onder de minima is een dalende lijn te zien. Ongeveer 11% van alle kinderen groeide in 2007 op in een huishouden met een minimuminkomen, tegen 14% in 2005. Kinderen met een (niet-westerse) allochtone achtergrond die deel uitmaken van een éénoudergezin en/of een gezin met een laag inkomen, lopen het meeste risico op problemen bij het opgroeien. In Leidschendam-Voorburg woont een bovengemiddeld aantal (niet-westerse) allochtone jongeren in eenoudergezinnen (Jeugdmonitor Leidschendam-Voorburg 2008). Volgens twee van de geïnterviewden is het bijzonder belangrijk om arme huishoudens met kinderen te ondersteunen. *'Juist kinderen hebben een steuntje in de rug nodig om mee te kunnen doen met hun leeftijdgenoten.'* De nadruk op het belang van het vroegtijdig signaleren en bestrijden van armoede onder kinderen zien we bij meerdere deelnemende gemeenten aan de Stedenestafette terug.

Opmerkelijk is dat er in Leidschendam-Voorburg niet veel werkende armen zijn. De meeste huishoudens met een minimuminkomen zijn afhankelijk van de bijstand (55%). Bovendien zijn het mensen die langdurig met weinig geld rondkomen: van deze huishoudens leeft circa 60% al langer dan drie jaar van een minimuminkomen. Volgens de geïnterviewden gaat het bij minima vaak om combinaties van problemen die elkaar versterken, zoals de combinatie van een slechte gezondheid en een laag inkomen. Onder de geïnterviewden in de gemeente Leidschendam-Voorburg heerst het idee dat er voldoende zicht is op de groep minima, hoewel de groep niet-uitkeringsgerechtigden veelal onzichtbaar blijft, zoals in veel gemeenten het geval is.

In het gemeentelijke beleid is er expliciet aandacht om iedereen mee te laten doen aan de samenleving. Het motto 'meedoen' is terug te zien in verschillende beleidsnotities en aandachtspunten, zoals 'Werken is Meedoen' (re-integratiebeleid), 'Mee blijven Doen!' (minimabeleid) en 'Kinderen doen Mee' (minimabeleid gericht op kinderen). Maatschappelijke participatie heeft derhalve de hoogste prioriteit. Het liefst gebeurt dit volgens de geïnterviewden via betaald werk, maar het kan ook vorm krijgen door middel van andere maatschappelijke activiteiten.

2.4 De regelingen voor minima in Leidschendam-Voorburg

De gemeente Leidschendam-Voorburg hanteert als algemene norm voor ondersteunende maatregelen binnen het minimabeleid 110% van het sociale minimum. De gemeente kent verschillende regelingen voor de inkomensondersteuning van mensen met een laag inkomen.

Tabel 1.1: Armoederegelingen in Leidschendam-Voorburg

Regeling	Inkomensnorm (WWB=100%)	Bereik regeling 2007
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	100%	28%
Bijzondere bijstand	110%	12%
Langdurigheidstoelage	100%	52%
Collectieve ziektekostenverzekering	110%	32%
Categoriale bijzondere bijstand 65 jaar en ouder	110%	34%
Regeling jeugd en jongeren	110%	32%
Huurtoeslag	140%	N.b.
Ooievaarspas	Varieert	71%
Schuldhulpverlening	N.v.t.	In totaal 647 huishoudens in 2007.
Regeling chronisch zieken en gehandicapten	110%	In totaal 55 huishoudens in 2007.

Bronnen: Armoedemonitor 2007; Minima-effectrapportage (MER) gemeente Leidschendam-Voorburg 2008.

Bij de cijfers over het bereik van de regelingen valt ons op dat de minima van een aantal regelingen weinig gebruik maken. Dit geldt in het bijzonder voor de kwijtscheldingsregeling en de bijzondere bijstand. Met betrekking tot de bijzondere bijstand is dit mogelijk te verklaren door het aanbod van collectieve zorgverzekeringen voor minima. Deze ziektekostenverzekering dekt een deel van de kosten waar ook bijzondere bijstand voor wordt verstrekt. In totaal maakt circa 85% van alle minima in Leidschendam-Voorburg van minstens één regeling gebruik. Dit biedt mogelijkheden om via bestandskoppelingen en gerichte informatierondes het gebruik van de voorzieningen te verhogen.

In de Minima-effectrapportage over de gemeente Leidschendam-Voorburg concludeert het NIBUD (2008) dat:

- Het eenoudergezin met jonge kinderen goed profiteert van de tegemoetkoming in de schoolkosten en allerlei landelijke regelingen. Het gezin met oudere kinderen blijft het huishoudtype met relatief de minste bestedingsruimte.
- De huishoudens met een zorgvraag goed profiteren van de specifieke regelingen die de gemeente Leidschendam-Voorburg aanbiedt. Deze huishoudens hebben niet veel minder te besteden dan vergelijkbare huishoudens zonder zorgvraag.

- De armoedeval onder huishoudens met een inkomen rond 120 procent van het minimum een aandachtspunt blijft. Deze groep komt voor allerlei (inkomens)ondersteunende maatregelen niet in aanmerking.

In de afgelopen twee jaar zijn inmiddels een aantal wijzigingen doorgevoerd in het minimabeleid, zodat nu ieder huishouden tot 130% van het minimuminkomen haar schoolgaande kinderen kan laten deelnemen aan maatschappelijke activiteiten (zie Programmabegroting Leidschendam-Voorburg 2010-2013).

3 Minimabeleid in Leidschendam-Voorburg: de gemeente en maatschappelijke organisaties

3.1 Inzet van de gemeente

Visie en doelstelling van het minimabeleid

De gemeente Leidschendam-Voorburg spreekt van armoede wanneer de financiële middelen van mensen zo beperkt zijn dat ze materieel en sociaal-cultureel zijn uitgesloten. Financiële problemen liggen in deze visie ten grondslag aan armoede. Hieruit vloeit sociale uitsluiting voort. De beleidsmakers in Leidschendam-Voorburg vatten armoede in bredere zin op dan het hebben en compenseren van een laag inkomen. Ze spreken dan ook liever van 'minimabeleid' dan van 'armoedebelaid'. Het minimabeleid zelf is verwoord in de beleidsnota 'Mee blijven Doen!' ('Mee blijven Doen!', beleidsnota 2007-2010).

Het beleid van de gemeente richt zich op het bevorderen van de maatschappelijke participatie via het stimuleren van een actieve deelname aan activiteiten onder inwoners met een laag inkomen. Om deze doelstelling te bereiken tracht de gemeente:

- De re-integratie van minima te vergroten.
- Inkomensondersteuning te bieden aan mensen met een laag inkomen.
- Het niet-gebruik van voorzieningen terug te dringen door een actieve benadering en het geven van gerichte voorlichting, bijvoorbeeld via flyers, nieuwsbrieven en het organiseren van een Sociale Conferentie.

Binnen het minimabeleid van de gemeente Leidschendam-Voorburg is sprake van een indeling van doelgroepen: jeugd/jongeren tot 21 jaar, volwassenen tot 65 jaar, ouderen van 65 jaar en ouder, en chronisch zieken en gehandicapten. Per doelgroep tracht de gemeente gegevens te inventariseren om hen zo effectief mogelijk te bereiken.

Inhoud van het gemeentelijke minimabeleid

De beleidsnota 'Mee blijven Doen!' vormt het uitgangspunt van het huidige minimabeleid in Leidschendam-Voorburg. Het beleid krijgt vorm via verschillende (inkomens)ondersteunende regelingen die zich vaak richten op meerdere groepen minima. Kenmerkend voor het minimabeleid in Leidschendam-Voorburg is volgens de geïnterviewden het relatief grote aanbod van sociale regelingen. Tegelijkertijd is dit volgens een andere geïnterviewde een minder sterk punt: *'We hebben in mijn beleving wel heel veel regelingen voor minima in onze gemeente. Misschien kan het in de toekomst nog wat compacter'*.

Het minimabeleid in Leidschendam-Voorburg richt zich in het bijzonder op alleenstaande ouders met kinderen. Een aandachtspunt is de verbetering van de inkomenspositie van deze gezinnen. Ten

aanzien van inwoners met schoolgaande kinderen tot 18 jaar en een inkomen tot 110% van het sociaal minimum heeft de gemeente een aparte voorziening getroffen. Deze regeling omvat:

- Een jaarlijkse financiële bijdrage in bijkomende schoolkosten.
- Een eenmalige vergoeding voor de eerste aanschaf van sportkleding of benodigdheden voor culturele activiteiten.
- Een lening voor het kopen van een computer voor kinderen op het voortgezet onderwijs.
- Een jaarlijkse vergoeding voor de kosten van een internetaansluiting.

Vooraf huishoudens met een Wwb-uitkering maken gebruik van deze voorziening.

Via de Ooievaarspas kunnen huishoudens met kinderen en mensen met een laag inkomen in het algemeen door middel van kortingen deelnemen aan culturele activiteiten. De regeling kent verschillende gebruikers, van mensen met een inkomen tot 110% van het minimum, tot studenten die de pas kunnen aanschaffen. De Ooievaarspas was in eerste instantie alleen ontwikkeld voor de inwoners van Den Haag. De gemeenten Leidschendam-Voorburg en Rijswijk hebben zich hier later bij aangesloten.

Uit een evaluatie van het minimabeleid in de Armoedemonitor blijkt dat de sociale regelingen in het algemeen als ruim zijn te beschouwen en de vergoedingen als relatief hoog, in het bijzonder in de categoriale bijzondere bijstand 65+ en de regeling jeugd en jongeren (Armoedemonitor, 2007:39). Het is ons tijdens de gesprekken opgevallen dat de gemeente Leidschendam-Voorburg bij haar beleid uitgaat van het zelforganiserend vermogen van haar inwoners, maar tegelijkertijd over een grote variëteit aan voorzieningen beschikt om mensen daar waar nodig te ondersteunen.

Minimabeleid en re-integratie

Een belangrijk onderdeel van het overkoepelende minimabeleid is het re-integratiedeel. Betaald werk is een goede weg om uit een armoedesituatie te geraken. Dit deel is vastgelegd in het beleidsplan Re-integratie 2008-2010 met als titel 'Werken is meedoen'. Het uitgangspunt van het beleid is dat iedereen, - al dan niet met behulp van ondersteuning -, zelfstandig in staat moet zijn om te participeren in de samenleving. Werk boven inkomen en uitstroom naar regulier werk staan hierbij voorop. De kern van het klantenbestand van de Sociale Dienst bestaat uit Wwb-klanten die al langer een uitkering hebben. Een ambtenaar zegt hierover: *'Dit is ons 'granieten bestand' van 600 tot 800 personen waarvoor we maatschappelijke participatietrajecten ontwikkelen. Het is een groep met een volledige of gedeeltelijke ontheffing van de sollicitatieplicht, om wat voor reden dan ook'*. Eén van dergelijke trajecten betreft de zogeheten 'Vlietbanen'. Het streven is om mensen met een bijstandsuitkering die (nog) niet in staat zijn om regulier te werken toch (duurzaam) te laten participeren in de samenleving. We komen op deze specifieke re-integratieactiviteit verderop in dit hoofdstuk terug.

3.2 *Inzet van maatschappelijke organisaties*

In Leidschendam-Voorburg zijn er verschillende maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met het begeleiden en ondersteunen van minima. Deze organisaties lopen uiteen van religieuze instellingen, scholen, woningcorporaties en vrijwilligersorganisaties.

Er zijn veel voorbeelden te geven waarin de inzet van maatschappelijke organisaties richting de minima in de gemeente naar voren komt. Met een aantal organisaties hebben we hierover gesproken. De Raden van Kerken Leidschendam-Voorburg houden zich bijvoorbeeld bewust bezig met het ondersteunen van minima in de gemeente. Naast het bezoeken van huishoudens met een laag inkomen geven de leden via informatieavonden voorlichting over de bestaande sociale regelingen. Daarnaast richten de leden zich via een jaarlijkse financiële bijdrage in het Sociaal Fonds op inwoners die tussen de wal en het schip dreigen te vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld om mensen met grote schulden, die nog op een wachtlijst staan voor schuldhulpverlening. Ook het bezoeken aan huis kan volgens een geïnterviewde bijdragen aan het bevorderen van de participatie van minima in de gemeente: *'Per jaar doen wij denk ik zo'n 700 bezoeken. Dit is volgens mij de beste manier. Actief mensen thuis bezoeken om te luisteren naar hun specifieke situatie en tegelijkertijd mee te denken over oplossingen'*.

Een ander voorbeeld is de Stichting Intercultureel Bevorderingscentrum Educatie (IBCE). Deze stichting richt zich met name op het stimuleren van de maatschappelijke participatie van allochtone jongeren en vrouwen in de gemeente Leidschendam-Voorburg. De Stichting, die werkt met vrijwilligers, organiseert verschillende activiteiten zoals huiswerkbegeleiding voor basis- en middelbare scholieren. Ze organiseert ook ontmoetingen tussen inwoners uit verschillende culturen. Een medewerker zegt: *'Het gaat nogal eens om mensen met financiële problemen, zoals alleenstaande vrouwen met kinderen (...) Wij zetten ons ervoor in dat ze hun weg vinden naar de juiste instanties en brengen ze in contact met andere inwoners. Het doel is dat ze hun weg gaan vinden in de samenleving'*.

De door ons geïnterviewde sleutelinformanten en maatschappelijke organisaties vinden dat er over het geheel genomen voldoende maatschappelijke organisaties in de gemeente ondersteuning bieden aan minima. Volgens hen is dit een algemeen gedeeld beeld.

Binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg bestaan verschillende samenwerkingsverbanden met maatschappelijke organisaties. Zo doen de sportverenigingen mee in het kader van de Ooievaarspas, en de Raden van Kerken werken samen met de afdeling Sociale Zaken (bijvoorbeeld in het kader van het Sociaal Fonds). Ook de scholen zijn actief. Ze geven bijvoorbeeld zogenaamde 'budgetcursussen' aan middelbare scholieren. Recent is er verder een convenant afgesloten tussen twee woningcorporaties en de gemeente. In dit convenant staat dat de gemeente bij een huurachterstand zo snel mogelijk op de hoogte wordt gebracht door de betreffende corporaties, zodat een directe ondersteuning aan de huurders mogelijk is. In dit kader kan het bijvoorbeeld gaan om een snellere aanvraag voor schuldhulpverlening of een mogelijke ondersteuning vanuit het Sociaal Fonds. Een ander voorbeeld betreft de gezamenlijke aandacht voor het terugdringen van het niet-gebruik van sociale regelingen. In samenwerking met de afdeling Sociale Zaken organiseert de multiculturele stichting IBCE bijvoorbeeld bijeenkomsten over het aanbod van sociale regelingen, zoals bijzondere bijstand of schuldhulpverlening.

3.3 Minima over het minimabeleid in Leidschendam-Voorburg

De vertegenwoordigers van de minima zijn over het algemeen bijzonder tevreden over het minima-beleid van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Volgens de geïnterviewden doet het lokale hulpverleningsaanbod niet onder voor dat van andere gemeenten. In Leidschendam-Voorburg is er een breed aanbod van regelingen gericht op groepen die dit echt nodig hebben. Eén van hen zegt hierover: *'Er is bijvoorbeeld expliciet aandacht voor de situatie van kinderen. Als je op school niet mee kunt doen met anderen ligt sociale uitsluiting op de loer. Het is dan toch mooi dat we hier regelingen hebben ontwikkeld om kinderen te ondersteunen in de schoolkosten en het internetgebruik, en dat we hen via de Ooievaarspas mogelijkheden geven om te sporten'*.

Twee van de vertegenwoordigers van minima zijn het er wel over eens dat vraag en aanbod in de toekomst mogelijk nog beter op elkaar kunnen worden afgestemd. De minima zijn bij de gemeente grotendeels bekend en krijgen veel aandacht, maar iemand vindt een directe benadering nodig: *'De gemeente kan ook op de cliënt afstappen in plaats van andersom'*. Hiermee bedoelt één van onze gesprekspartners dat de minima mogelijk beter zijn te begeleiden in hun eigen omgeving en dat ze daarbij voortdurend met dezelfde (inkomens)consulent te maken hebben. In dit kader vult iemand anders aan: *'Onbekendheid met sociale regelingen blijft een probleem. Er is vaak veel meer mogelijk dan de minima beseffen. Dan kun je pas duidelijk maken wanneer je op de mensen afstapt'*. De geïnterviewde vraagt zich wel af of een dergelijke arbeidsintensieve aanpak tegen de achtergrond van de economische crisis een realistisch optie is. In dit kader maken meerdere personen zich zorgen over mogelijke bezuinigingen en de consequenties voor het minimabeleid. De algemene verwachting is dat mensen in de toekomst minder een beroep kunnen doen op sociale regelingen, zoals de Ooievaarspas. Een andere respondent is juist van mening dat armoede altijd een belangrijke plaats houdt op de lokale sociale agenda, met of zonder economische crisis.

Volgens onze gesprekspartners lukt het de gemeente goed om haar doelgroepen te bereiken. De regelingen hebben hun effect, zo luidt de algemene opvatting. Het inzichtelijk maken van successen behoeft wel enige aandacht. Iemand vertelt ons: *'We moeten meer van elkaar leren wat werkt en wat niet. En: waarom werkt iets niet? We houden ons allemaal bezig met armoedebestrijding en werken vaak met elkaar samen. Tegelijkertijd gaat er kennis verloren omdat we niet over elkaars schutting kijken'*. Een andere geïnterviewde vult aan dat het voor minima soms niet duidelijk is waar ze recht op hebben, bijvoorbeeld als ze verhuizen naar een andere gemeente. Een duidelijke(re) informatievoorziening, maar bovenal regionale samenwerking tussen gemeenten, zijn punten die tijdens het gesprek als verbeterpunten genoemd worden.

Uit het bovenstaande blijkt dat de geïnterviewden het erover eens zijn dat er zowel met de gemeente als tussen de maatschappelijke organisaties onderling goed wordt samengewerkt. Wel is het zo dat het rendement en de succes- en faalfactoren van sociale regelingen en initiatieven buiten beeld blijven. Bovendien moeten er in de beleving van een aantal maatschappelijke organisaties te veel regels en verslagen worden gemaakt voordat een lokaal initiatief daadwerkelijk van de grond komt: *'hier ben je gewoon teveel tijd aan kwijt'*. Dit geldt overigens niet alleen voor de door ons geïnterviewde vertegenwoordigers van minima. Ook de minima zelf zouden teveel

'bureaucratie' ervaren. Een geïnterviewde zegt: *'Vanuit hun perspectief vraag ik me wel eens af of ze altijd weten waar ze moeten zijn. Ook zij lopen volgens mij tegen veel 'papier' aan.'*

In dit kader wil de gemeente in de toekomst overigens een slag in efficiency maken. Om de dienstverlening naar de cliënten te verbeteren, is het de bedoeling om een klantencontactcentrum (KCC) te ontwikkelen. Dit betekent dat burgers op één centraal punt terecht kunnen met al hun vragen over de gemeente. Hierdoor neemt de administratieve lastendruk af, *'en minima gaan minder van het kastje naar de muur'*.

3.4 Mooie projecten voor de minima

Tijdens ons onderzoek in Leidschendam-Voorburg zijn door onze gesprekspartners een aantal mooie projecten voor minima aangedragen. Hieronder volgt een kort overzicht van drie van deze projecten.

'Sociaal Fonds Leidschendam-Voorburg'

Het Sociaal Fonds Leidschendam-Voorburg (SFLV) is een voorziening die door de gezamenlijke kerken en de gemeente tot stand is gebracht. Beide partijen storten jaarlijks een bedrag van € 10.000 in het fonds. Het doel van dit fonds is het verlenen van financiële hulp aan bewoners van de gemeente die in een probleemsituatie zijn geraakt en voor wie bestaande voorzieningen geen uitkomst bieden. Gemiddeld worden er per jaar 95 verstrekkingen gedaan. Iemand zegt hierover: *'Het biedt mensen een grotere ademruimte'*.

De 'Vlietbanen'

Het doel van de zogenaamde 'Vlietbanen' is om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te laten participeren in de samenleving. Het gaat vaak om mensen die al een langere periode een bijstandsuitkering ontvangen. De minima zijn gedurende een periode van zes maanden voor circa twintig uur per week bezig met een maatschappelijke activiteit die meerwaarde heeft voor zowel de deelnemer als de samenleving als geheel. Dit houdt in dat het moet gaan om activiteiten die een extra bijdrage leveren aan de gemeentelijke doelstellingen en die ook zoveel mogelijk aansluiting vinden bij de individuele interesses van de betreffende deelnemers. Het kunnen activiteiten zijn op de terreinen zorg, welzijn, kinderopvang, onderwijs, cultuur, sport of milieu. De minima kunnen zelf een keuze maken voor een type activiteit. Dit gebeurt aan de hand van een zogenaamde 'activiteitenmap'. Het kan gaan om eenmalige activiteiten, maar ook om meer duurzame trajecten. De gemeente ontwikkelt de Vlietbanen in samenwerking met lokale aanbieders van activiteiten. Deze aanbieders ontvangen een financiële bijdrage voor de werkbegeleiding, verzekering en andere te maken kosten. Van de deelnemers wordt verwacht dat ze een actieve houding aannemen en de consulent 'uitstroom' van de gemeente op de hoogte houden over de voortgang. Eén van de geïnterviewden vertelt ons: *'We zijn nu een jaar bezig. We hebben het beoogde aantal Vlietbanen weliswaar nog niet gehaald, maar we merken wel dat mensen zo ervaring op kunnen doen. We halen ze in ieder geval achter de geraniums vandaan en zorgen dat zoveel mogelijk mensen meedoen'*.

Uitvoering convenant 'Kinderen doen mee!'

De gemeente Leidschendam-Voorburg doet mee aan het convenant 'Kinderen doen mee!' van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In dit convenant zijn afspraken gemaakt over de ondersteuning van kinderen uit arme gezinnen. In het kader van de uitvoering van het convenant voert de gemeente gericht campagne op gezinnen met schoolgaande kinderen. Uitgangspunt hierbij is dat de doelgroep is uitgebreid tot gezinnen met kinderen met een inkomen tot 130% van de bijstandsnorm, in plaats van het gebruikelijke niveau van 110%. Via de scholen heeft de gemeente informatie verstrekt over de mogelijkheden van vergoedingen in de school- en computerkosten en de mogelijkheden om via een Ooievaarspas gratis lid te worden van sportverenigingen en culturele instellingen. Naast de benadering via de scholen is de doelgroep via een koppeling van de bestanden van de gemeente rechtstreeks door de gemeente aangeschreven. Eén van onze geïnterviewden verwoordt de algemene opvatting dat *'gezinnen met kinderen zo duidelijk beter af zijn. Het draagt in positieve zin bij aan de participatie'*.

4 Samenwerken aan minimabeleid

4.1 Het belang van samenwerking

Samenwerking met en inspraak van maatschappelijke organisaties bij de vormgeving van het minimabeleid in Leidschendam-Voorburg zijn volgens onze sleutelinformanten belangrijke aandachtspunten. Naast het periodieke overleg met de Participatieraad (die bestaat uit de deelraden Sociale Zaken en Maatschappelijke Ondersteuning) over het minimabeleid en de Wmo zoekt de gemeente daar waar mogelijk samenwerking met anderen, zowel binnen als buiten het gemeentelijke apparaat.

4.2 Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat

Binnen het minimabeleid van de gemeente Leidschendam-Voorburg wordt af en toe verbinding gezocht met andere afdelingen. Uit de gesprekken met sleutelinformanten begrijpen we dat er op bepaalde terreinen inderdaad sprake is van effectieve samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de ondertekening van het convenant 'Kinderen doen mee', gericht op het ondersteunen van kinderen in arme gezinnen. Hierbij valt te denken aan regelingen gericht op tegemoetkomingen in de schoolkosten en de bijzondere bijstand voor een computer. In dit kader heeft er tussen de gemeentelijke afdelingen Sociale Zaken en Jeugd, Onderwijs & Sport een intensieve data-uitwisseling plaatsgevonden om de betreffende doelgroep gerichter te benaderen.

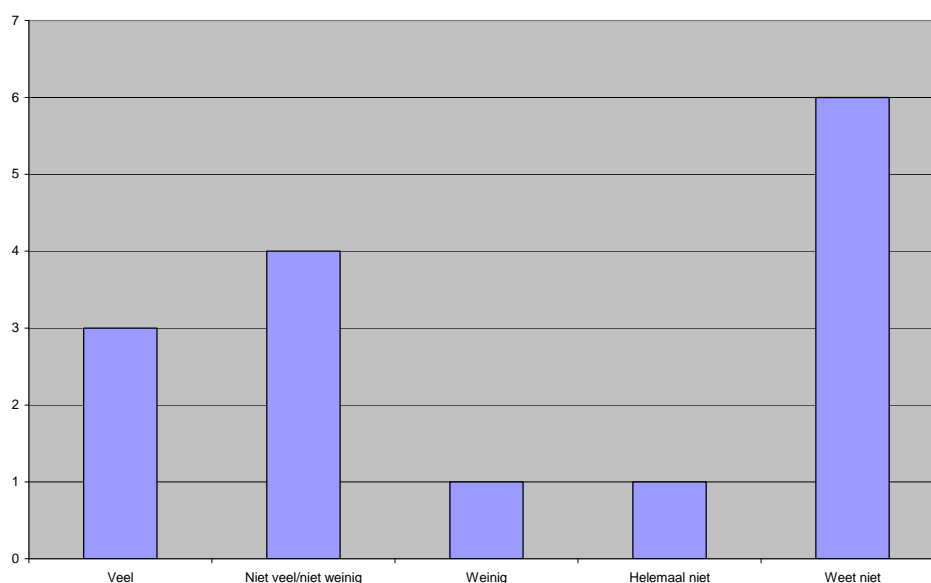
Tegelijkertijd constateren we dat de samenwerking tussen de gemeentelijke afdelingen nog veelal ad hoc plaatsvindt. Een geïnterviewde zegt hierover: *'Nu is het zo dat er echt iets op ons pad moet komen om tot samenwerking over te gaan. Dat kan nog beter, vind ik'*. Als er wordt samengewerkt tussen afdelingen, ligt hier vaak een institutionele verandering aan ten grondslag. Een geïnterviewde geeft een voorbeeld: *'Met de komst van de Participatiewet hebben we te maken met één geldpotje en stemmen we meer met elkaar af. Hetzelfde geldt als je kijkt naar de komst van de Wet investeren in jongeren (WIJ). In het kader van een integrale WIJ-aanpak zoek je dan de samenwerking op. Maar er moet wel een aanleiding voor zijn'*.

We concluderen dat er wat betreft gemeentelijke samenwerking al het één en ander gebeurt, maar dat dit voorsnog te incidenteel plaatsvindt. Samenwerking is nog geen vanzelfsprekendheid. Een andere gesprekspartner oppert dat de geografische spreiding van de verschillende gebouwen van de gemeente hier ook niet echt toe uitnodigt, terwijl een derde persoon wijst op beperkingen die de Wet op de Privacy aan verdere informatieuitwisseling oplegt. Dit neemt volgens een ander niet weg dat wel degelijk het besef leeft dat samenwerking nodig is: *'We proberen het te stimuleren, bijvoorbeeld door op gezette momenten bij elkaar te komen. Een voorbeeld is het tweemaandelijks overleg rondom het thema 'maatschappelijke participatie' waarbij ambtenaren*

van de afdelingen Sociale zaken, Wonen, Voorzieningen en Leefbaarheid (WVL) en Onderwijs bij elkaar komen. Maar goed, het kan inderdaad beter'.

Onderstaande figuur 4.1 laat zien dat 'slechts' drie van de vijftien ambtenaren aangeven veel samen te werken met andere afdelingen. Opvallend is dat zes ambtenaren niet weten of dit het geval is. Het lijkt erop dat de contacten met andere afdelingen wel plaatsvinden, maar dat de respondenten twijfelen of dit onder de noemer 'samenwerking' valt. Hoe dan ook, de gegevens uit de enquête suggereren dat de samenwerking tussen afdelingen nog niet tot volle wasdom is gekomen.

Figuur 4.1 Hoe vaak werken gemeentelijke afdelingen samen met andere afdelingen? (n=15)

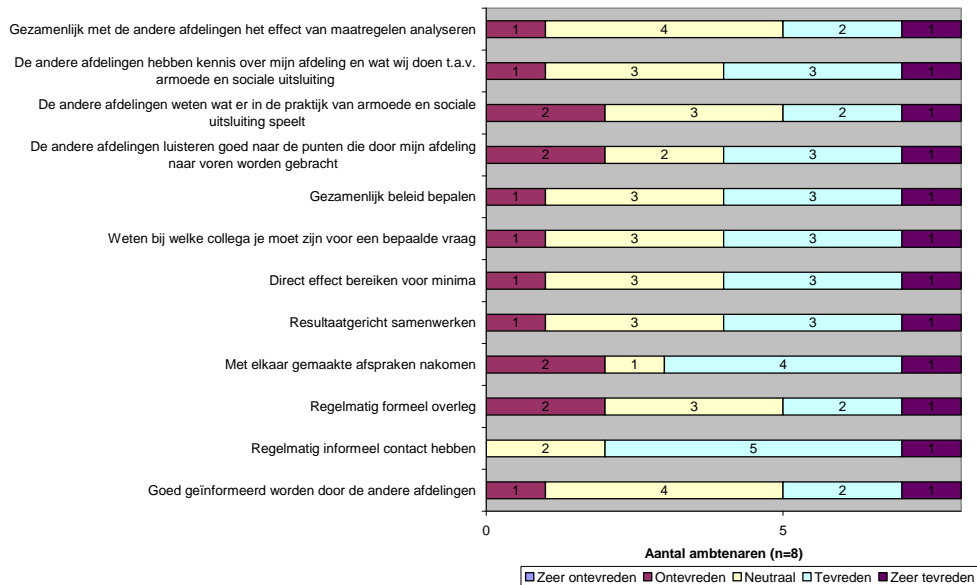

De ambtenaren waarderen de samenwerking met andere afdelingen gemiddeld met een 6,2. Zij zijn het meest tevreden over de mogelijkheden tot informeel overleg. Minder tevreden zijn ze over het formele overleg en dat in hun beleving andere afdelingen minder goed op de hoogte zijn van wat er in de praktijk allemaal speelt.

De onderstaande figuur 4.2 geeft een overzicht van de aspecten en de tevredenheid van de ambtenaren. We hebben gekeken naar welke aspecten de algemene tevredenheid van de samenwerking beïnvloeden. Ambtenaren geven aan bijna alle aspecten belangrijk tot zeer belangrijk te vinden, in het bijzonder het goed geïnformeerd worden door andere afdelingen en het nakomen van met elkaar gemaakte afspraken.

Zeven van de vijftien ambtenaren vinden dat meer samenwerking met andere afdelingen wenselijk is. Hierbij noemen zij vooral de afdelingen Zorg en Welzijn (3x) en de afdeling Onderwijs (3x). Er is vooral meer samenwerking gewenst bij het signaleren (4x), het doorverwijzen en informeren van minima (beiden 2x genoemd) en bij preventie (2x).

Figuur 4.2 Tevredenheid met de aspecten van samenwerking tussen afdelingen (n=8)

4.3 Samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke organisaties

Visie van de gemeente

De gemeente probeert de samenwerking te zoeken met het maatschappelijk middenveld. Zo zijn er bijvoorbeeld contacten met de Voedselbanken en presenteert de gemeente op verschillende momenten in het jaar haar voorzieningen aan maatschappelijke organisaties. De sleutelinformanten constateren dat de contacten goed zijn, maar nog intensiever kunnen. Eén van hen schrijft hierover: *‘Eigenlijk moeten we dit vaker doen, op gezette momenten in de tijd. Ambtenaren en maatschappelijke organisaties kunnen nog meer samenwerken’*. Een andere geënquêteerde merkt op dat de gemeente haar sociale beleid wel voldoende aan partijen in het veld voorlegt via het om de zoveel tijd organiseren van een Sociale Conferentie.

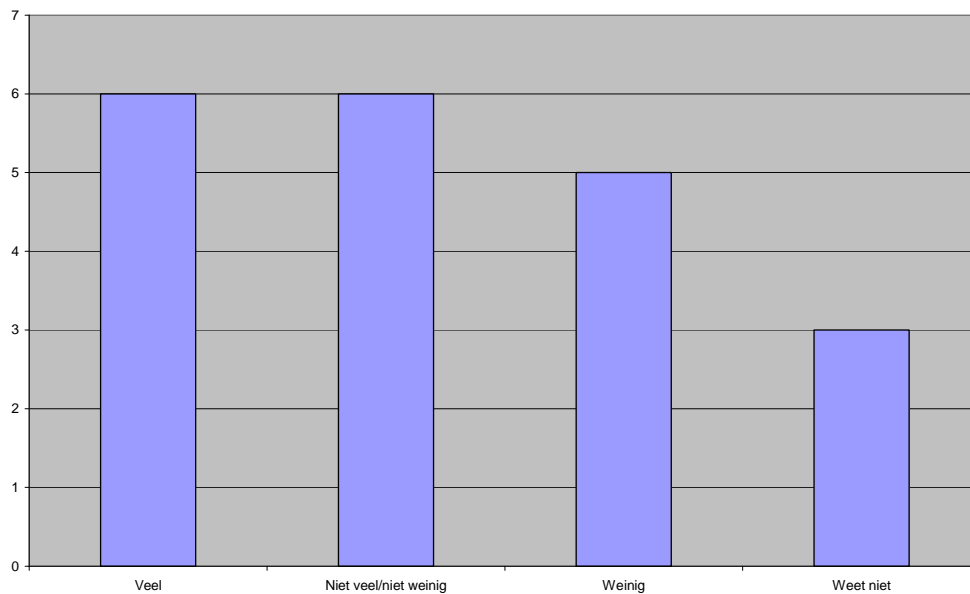
Op de vraag ‘Kunt u aangeven welke rol uw gemeente heeft bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting?’ kruisen alle ambtenaren het informeren van burgers over de beschikbare voorzieningen aan (15x). De gemeente als beleidsmaker en coördinator in de uitvoering van het beleid scoort eveneens hoog (13 van de 15).

Ten aanzien van samenwerking zien we dat de meeste ambtenaren aangeven samen te werken met andere organisaties op het terrein van armoedebestrijding (10 van de 15). De samenwerking is vooral gericht op bijstandsgerechtigden en kinderen in huishoudens met een laag inkomen. Verder zien we dat het meest wordt samengewerkt met het maatschappelijk werk, belangenbehartigers van minima en religieuze groepen. Het gaat hierbij vooral om de uitwisseling van informatie (6x) en er is contact rondom individuele cases (6x).

Visie van de organisaties

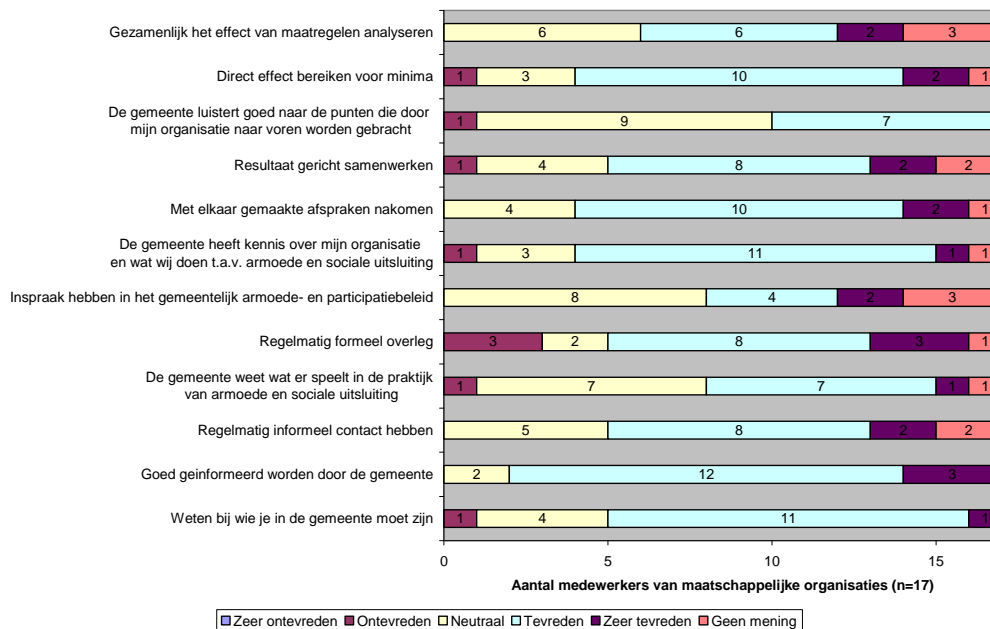
De geïnterviewde personen binnen maatschappelijke organisaties geven aan dat er goed met de gemeente wordt samengewerkt. Tegelijkertijd laat figuur 4.3 zien dat weliswaar zes organisaties veel samenwerken met de gemeente, maar ook dat vijf andere organisaties aangeven dat dit weinig gebeurt. De samenwerking richt zich in de meeste gevallen op bijstandsgerechtigden en kinderen van de minima. Verder is de samenwerking volgens de respondenten van maatschappelijke organisaties vooral gericht op het bevorderen van de maatschappelijke participatie van de minima (11x genoemd).

Figuur 4.3 Hoe vaak werken maatschappelijke organisaties samen met de gemeente? (n=20)

De organisaties waarderen de samenwerking met de gemeente gemiddeld met een 6,9. Gemiddeld het meest tevreden zijn ze met de informatie van de gemeente. Ook zijn de organisaties tevreden met de afspraken die worden nagekomen; ze weten bij wie ze binnen de gemeente moeten zijn en de gemeente heeft voldoende kennis over de organisaties in kwestie. De organisaties geven aan minder tevreden te zijn met de mate waarin er wordt geluisterd naar punten die door de organisaties naar voren worden gebracht; ook zijn ze minder tevreden over het formele overleg. Figuur 4.4 geeft een overzicht van de aspecten en de tevredenheid van de organisaties.

Figuur 4.4 Tevredenheid over de samenwerking met de gemeente (n=17)

Ongeveer de helft van de organisaties geeft aan dat meer samenwerking met de gemeente wenselijk is en dan met name ten aanzien van het signaleren (6x), doorverwijzen (5x) en de psychosociale hulpverlening (5x).

4.4 Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling

Dertien van de twintig organisaties geven aan samen te werken met andere organisaties dan de gemeente op het terrein van armoede en sociale uitsluiting. Er wordt vooral veel samengewerkt met religieuze groepen, het maatschappelijk werk, de Voedselbanken, woningcorporaties en het welzijnswerk. De samenwerking bestaat voornamelijk uit het uitwisselen van informatie (12x genoemd), contact over individuele cases (8x genoemd), en het organiseren en uitvoeren van gezamenlijke projecten (6x genoemd). De samenwerking is vooral gericht op bijstandgerechtigden (8x), Nieuwe Nederlanders (7x) en kinderen van minima (4x).

Met uitzondering van de groep Nieuwe Nederlanders zijn dit dezelfde doelgroepen die we eerder zagen bij de samenwerking met de gemeente.

4.5 Lokale samenwerkingsverbanden

Zeven maatschappelijke organisaties nemen deel aan lokale samenwerkingsverbanden. Zes van de vijftien ambtenaren geven aan dat hun afdeling eveneens bij één of meerdere samenwerkingsverbanden betrokken is. Hieronder volgt een omschrijving van een aantal formele samenwerkingsvormen die worden genoemd.

Platform eenzaamheid

Doel: netwerk ter bestrijding van eenzaamheid. Centraal staat een vroegtijdige signalering van eenzaamheid en de uitwisseling van gegevens.

Partijen: diverse maatschappelijke organisaties.

Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid

Doel: het stimuleren van de arbeidsparticipatie.

Partijen: het onderwijs, het bedrijfsleven en de afdeling Sociale Zaken.

Het Sociaal Fonds

Doel: de verstrekking van gelden aan mensen in nood, waarvoor geen gemeentelijke fondsen beschikbaar zijn.

Partijen: de gemeente Leidschendam-Voorburg, het maatschappelijk werk en religieuze groepen.

Stichting Noodopvang Leidschendam-Voorburg

Doel: de verstrekking van noodopvang (huisvesting en begeleiding) aan vreemdelingen die niet (meer) onder rijksregelingen vallen en verblijven in Leidschendam-Voorburg.

Partijen: het maatschappelijke werk en de Sociale Dienst.

De Voedselbank Stichting Buren

Doel: vermindering van (verborgen) armoede.

Partijen: de Stichting Voedselbanken Nederland, vrijwilligersorganisaties.

5 *Versterking van de lokale sociale agenda*

Het versterken van de lokale sociale agenda is, samen met het versterken van de samenwerking tussen partijen op lokaal niveau, de belangrijkste doelstelling van deelname aan de Stedenestafette. Het eerste punt vloeit voort uit het streven om armoedebestrijding hoog op de lokale sociale agenda te houden. Dit streven wint aan betekenis doordat armoedebestrijding door de te verwachten bezuinigen onder druk kan komen te staan. Om armoedebestrijding hoog op de lokale agenda te houden, is tevens verdere versterking van het maatschappelijk draagvlak voor armoedebeleid nodig.

5.1 *Respons op de vragen van de gemeente Leidschendam-Voorburg aan het veld*

In de enquête heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg zelf drie vragen kunnen stellen aan de ambtenaren en organisaties. Allereerst wilde de gemeente graag van de respondenten weten aan welke onderdelen van het minimagebeleid ze de komende jaren prioriteit zou moeten geven. De ambtenaren en organisaties geven aan dat onderwijsondersteuning aan kinderen uit minimagezinnen (15 van de 35 respondenten), het terugdringen van schooluitval (13x), re-integratietrajecten richting de arbeidsmarkt (11x) en het bevorderen van de participatie (in sport en cultuur) van groepen minima (10x) in de toekomst extra aandacht moeten krijgen. Inkomensondersteuning wordt het minst vaak genoemd. De ambtenaren en organisaties opperen een aantal ideeën over hoe er aan deze onderdelen prioriteit kan worden gegeven:

- Het nog meer bundelen van (bestaande) initiatieven.
- Het stimuleren van meer samenwerking tussen de verschillende partijen.
- Het maken van gerichte financiële keuzes.
- Het geven van laagdrempelige voorlichting.
- Meer aandacht voor schooluitval.
- Meer aandacht voor ondersteuning aan kind en gezin.

Ook vroeg de gemeente naar de doelgroepen waarop het gemeentelijke beleid zich in de komende jaren vooral zou moeten richten. Ambtenaren en maatschappelijke organisaties geven aan dat juist deze groepen in hun beleving het meest kwetsbaar zijn. De respondenten noemen vooral gezinnen met een inkomen rond het sociaal minimum (21 van de 35 respondenten) en kinderen van de minima (15x genoemd). Daklozen en verslaafden (4x), vluchtelingen (4x) en kleine zelfstandigen (1x) worden het minst genoemd als belangrijke doelgroepen voor de komende jaren. Bovendien wijzen meerdere respondenten op het belang van een signalering van risico's in de eerste levensfase om problemen in de toekomst te voorkomen.

Tenslotte was de gemeente (tegen de achtergrond van de economische crisis) geïnteresseerd in 'slimme ideeën' voor armoedebestrijding. Volgens de betrokkenen liggen de winstpunten vooral in:

- Het inzichtelijk krijgen van beleidsinterventies die werken.
- Meer nadruk op het maatschappelijk ondernemen van bedrijven.
- Minder regels en formulieren.
- Meer gebruik maken van ideeën in het veld.
- Meer gebruik maken van het maatschappelijk middenveld (zoals meer brede schoolontwikkeling).

5.2 Wensen voor de lokale sociale agenda

In een lokale sociale agenda leggen de partijen gezamenlijk vast wat in de gemeente voor de toekomst prioriteiten zijn als het gaat om bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Zowel de sleutelinformanten, gemeenteambtenaren, medewerkers van maatschappelijke organisaties als de vertegenwoordigers van de minima zijn gevraagd naar welke punten volgens hen zeker op de agenda moeten komen. De gegeven suggesties zijn als volgt samen te vatten (zie Bijlage 1 voor een uitgebreid overzicht van wensen voor de lokale sociale agenda):

- Meer samenwerking en kennisdeling.
- Structurele aandacht voor duurzame armoede.
- Vroegtijdige preventie.
- Vermindering van de regeldruk.
- Meer inzicht in wat werkt.

De gemeente Leidschendam-Voorburg en diverse maatschappelijke organisaties leveren diensten om mensen met een laag inkomen financieel te ondersteunen en om ze (weer) te laten participeren in de samenleving. Ze hebben ook in meer of mindere mate zicht op de ondersteuningsbehoeften van minima. De bovengenoemde suggesties, zoals het meer met elkaar samenwerken, het delen van kennis, en het verkrijgen van inzicht in wat werkt onder welke omstandigheden, zijn duidelijke signalen die we tijdens het onderzoek hebben opgevangen. Deze bevinding hoort, samen met de blijvende focus op mensen die in duurzame armoede leven en de preventie en bestrijding van armoede onder kinderen, volgens de diverse actoren in het veld centraal te staan op de lokale sociale agenda van Leidschendam-Voorburg.

In het laatste hoofdstuk van dit rapport geven we een korte samenvatting van de bevindingen en doen we een aantal aanbevelingen voor het toekomstige minimabeleid.

6 *Samen verder werken aan succes: conclusies en aanbevelingen*

6.1 *Inleiding: 'Meedoen' in de samenleving*

Startend vanuit een brede benadering van armoede probeert de gemeente Leidschendam-Voorburg bij te dragen aan de participatie van haar burgers in de samenleving. Maatschappelijke participatie is in haar visie het beste middel tegen armoede en sociale uitsluiting. De gemeente richt haar beleid op verschillende groepen minima, met een nadruk op het kind en zijn of haar gezin. Als we verder kijken naar de inhoud van het minimabeleid, zien we dat de gemeente veel aandacht heeft voor de inkomensondersteuning door een aanbod van regelingen. De verschillende partijen zijn over het algemeen bijzonder tevreden met dit gevoerde beleid. Ook is het aantal huisuitzettingen afgenomen en is het aantal huishoudens met een laag inkomen in de afgelopen jaren gedaald (zie de Armoedemonitor 2007). Over het geheel genomen is het minimabeleid in Leidschendam-Voorburg bijzonder succesvol. Wij hopen dan ook dat de gemeente dit beleid in de toekomst verder doorzet. Om dit te doen hebben we een aantal aandachtspunten geformuleerd. Volgens sommige respondenten kan de gemeente in de toekomst bijvoorbeeld (nog) meer aandacht schenken aan het signaleren en voorkomen van armoede, in plaats van het financieel ondersteunen van de minima. Dit is een interessant punt om te bediscussiëren, evenals een aantal andere thema's die we hieronder kort benoemen.

6.2 *Samenwerking binnen de gemeente: het beleidsnetwerk*

De gemeente Leidschendam-Voorburg streeft naar samenwerking tussen de verschillende afdelingen van het gemeentelijke apparaat. Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat de samenwerking doorgaans redelijk goed verloopt. Tegelijkertijd constateren verschillende personen dat de samenwerking nog vaak 'ad hoc' plaatsvindt. Dit blijkt uit de interviews en de resultaten van de digitale enquête onder ambtenaren. Met andere woorden, samenwerking wordt beschouwd als iets waardevols, maar er moet vaak een directe aanleiding voor zijn. Het is een mooie taak voor de hoofden van de verschillende gemeentelijke afdelingen om deze samenwerkingsverbanden tussen gemeentelijke diensten duurzaam te ontwikkelen. In dit kader is het overleg rondom het thema 'maatschappelijke participatie' een mooi voorbeeld. De gemeente zou op deze voet verder kunnen gaan door verschillende integrale beleidsnetwerken te ontwikkelen. Dit kan rond thema's, regelingen of doelgroepen die in het minimabeleid centraal staan, zoals kinderen uit minimahuishoudens, of rondom de schuldhulpverlening. Deze beleidsnetwerken impliceren niet nog meer regels en de introductie van nieuwe afdelingen, maar eerder het formaliseren van al bestaande samenwerkingsverbanden die nu nog incidenteel bijeenkomen.

6.3 Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties

De gemeente zet met haar beleid in op samenwerking met maatschappelijke partners. Dit zien we terug in de interviews en in de uitkomsten uit de digitale enquête. De meerderheid van de ambtenaren geeft aan samen te werken met maatschappelijke organisaties op het terrein van armoedevraagstukken. Ook de geïnterviewde personen uit het maatschappelijk middenveld geven aan dat er goed wordt samengewerkt met de gemeente. Toch kan de samenwerking ook in dit geval beter. Een substantieel deel van de geënquêteerde personen binnen maatschappelijke organisaties geeft aan weinig samen te werken met de gemeente. De helft van de organisaties is van mening dat meer samenwerking wenselijk is. Via een intensievere samenwerking tussen de gemeente en allerlei instanties kan het (in een aantal gevallen) achterblijvende bereik van bestaande sociale regelingen worden teruggedrongen. Ook in dit geval liggen bestaande onderlinge relaties aan de basis van verdere samenwerking. Dit kan bijvoorbeeld tot uiting komen in de opzet van netwerken of (digitale) platforms gericht op armoedebestrijding.

6.4 Blijvende aandacht voor een vraaggerichte benadering

Dit aandachtspunt is verweven met de twee voorgaande suggesties. De gemeente Leidschendam-Voorburg onderschrijft het belang van maatwerk en vraaggericht werken in haar minimabeleid. Desondanks blijven het leveren van maatwerk en een vraaggerichte manier van werken als verbeterpunten terugkomen tijdens de interviews. Aangezien de gemeente Leidschendam-Voorburg al deze weg is ingeslagen, adviseren we vooral om dit pad door te ontwikkelen. Via een verdere integrale samenwerking tussen de betrokken maatschappelijke organisaties en de gemeente komt de klant en zijn hulpvraag meer centraal te staan. Anders gezegd: de gemeente kan in de toekomst (nog) meer gebruik maken van de ervaringskennis over de leefsituatie van de minima in het lokale veld.

6.5 Meer inzicht in de effectiviteit van beleid

Tot slot verdient het aanbeveling om verder na te denken over de effectiviteit van het huidige minimabeleid. Bekendheid met de effecten van maatregelen maakt het mogelijk om 'good practices' verder uit te rollen en minder effectieve interventies tijdig te stoppen of bij te sturen. Wij denken hierbij aan indicatoren die verder gaan dan cijfers rondom het bereik van regelingen, de uitstroom uit een armoedesituatie en de ontwikkelingen in de koopkracht van minima. Te denken valt ook aan cijfers die het maatschappelijke rendement benoemen, zoals het rendement van de schuldhelpverlening (zie ook StimulanSZ, 2008b).

7 *Literatuur en documenten*

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2009). *Gemeente Op Maat*. Den Haag: CBS.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Cijfers van Statline uit 2006 en 2009. Geraadpleegd via www.cbs.nl .

Gemeente Leidschendam-Voorburg (2007). *Mee blijven doen! Beleidsnota minimabeleid gemeente Leidschendam-Voorburg. Periode 2007-2010*.

Gemeente Leidschendam-Voorburg (2009). *Meedoen! Nota visie participatiebudget Leidschendam-Voorburg*.

Gemeente Leidschendam-Voorburg (2009). *Jeugd in beeld. Jeugdmonitor Leidschendam-Voorburg 2008*.

Gemeente Leidschendam-Voorburg (2010). *Programmabegroting 2010-2013*. Geraadpleegd via www.leidschendam-voorborg.nl.

KWIZ (2008). *Armoedemonitor Leidschendam-Voorburg 2007*. Groningen: KWIZ.

NIBUD (2008). *Minima-effectrapportage gemeente Leidschendam-Voorburg*.

Steketee, M., Mak, J., & Tierolf, B. (red.) (2010). *Kinderen in Tel: Databoek 2010. Ongepubliceerde absolute cijfers over uitkeringen in gemeenten 2008*. Verwey-Jonker Instituut.

StimulanSZ (2008a). *Minimascan 2008*. Utrecht: StimulanSZ.

StimulanSZ (2008b). *Gemeentelijk armoedebeleid*. Utrecht: StimulanSZ.

Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda

Dit is een overzicht van de wensen voor de lokale sociale agenda, zoals die zijn genoemd door de verschillende groepen geïnterviewden en geïnterviewden.

De sleutelinformanten:

- Meer regionale samenwerking.
- Meer samenwerking tussen gemeente en bedrijfsleven.
- Meer aandacht voor samenwerking binnen de gemeente: doorbreek 'schotten'.
- Meer aandacht voor maatschappelijke participatie, niet sec op de uitvoeringskosten.

De vertegenwoordigers van minima:

- Meer aandacht voor een 'actieve' benadering van minima, bijvoorbeeld via huisbezoek.
- Meer aandacht voor de effectiviteit van sociale regelingen.
- Meer aandacht voor kennisdeling.
- Meer aandacht voor preventie.
- Zo min mogelijk regels.

De ambtenaren:

- De jeugd moet altijd toegang houden tot deelname aan maatschappelijke activiteiten.
- Ontzie minima bij bezuinigingen.
- Lever maatwerk.
- De effectiviteit van regelingen in kaart brengen.

De medewerkers van maatschappelijke organisaties:

- Creëer netwerken rondom doelgroepen.
- Individuele aandacht voor de hulpvrager.
- Behoud van de aandacht voor armoede onder 65-plussers.

Bijlage 2 Over het onderzoek in Leidschendam-Voorburg

Het Verwey-Jonker Instituut heeft gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en methoden. Wij hebben:

- Bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd (waaronder CBS statistieken).
- Relevante beleidsdocumenten bestudeerd.
- Interviews gehouden met de drie belangrijkste spelers in de gemeente Leidschendam-Voorburg op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (sleutelinformanten).
- Interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van minima in Leidschendam-Voorburg.
- Een digitale enquête gehouden onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Over de enquête

Methode

Aan veertig gemeenteambtenaren en vijftig medewerkers van maatschappelijke organisaties, die betrokken zijn bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Leidschendam-Voorburg, is via e-mail een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek naar samenwerking op dit gebied. De lijst met organisaties en e-mailadressen is door de gemeente Leidschendam-Voorburg samengesteld.

Via een link in de uitnodigingsmail kwamen de respondenten terecht bij een vragenlijst. De vragenlijst bestond voor de deelnemers van maatschappelijke organisaties uit 29 vragen en voor de gemeenteambtenaren uit 34 vragen. De vragenlijst kon online worden ingevuld. Als eerste werd een korte introductie gegeven op het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, op de deelname van de gemeente Utrecht aan de Stedenestafette en op het onderzoek. Hierna konden de respondenten beginnen met het beantwoorden van de vragen. Aan de organisaties en gemeenteambtenaren is na tien dagen een herinnering verstuurd.

De gemeente kreeg de kans om in de enquête drie vragen naar keuze te stellen. In Leidschendam-Voorburg luiden die vragen:

- 1 Aan welke onderdelen van het minimabeleid zou de komende jaren prioriteit moeten worden gegeven?
- 2 Op welke doelgroepen zou het gemeentelijke minimabeleid zich in de komende jaren vooral moeten concentreren?
- 3 Tegen de achtergrond van de economische crisis denken de lokale overheden na over nieuwe aanpakken, rolverdelingen en samenwerkingsverbanden die zowel kunnen leiden tot kostenbesparingen als tot een betere dienstverlening naar de burger. Heeft u slimme ideeën voor armoedebestrijding in tijden van bezuinigingen?

Resultaten

In totaal hebben twintig medewerkers van maatschappelijke organisaties en vijftien gemeenteambtenaren de vragenlijst ingevuld. De medewerkers van de maatschappelijke organisaties zijn in dienst bij vijftien verschillende organisaties. Tien van de vijftien gemeenteambtenaren zijn werkzaam bij de afdeling Sociale Zaken. Wanneer het gaat om het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting, dan zijn elf ambtenaren betrokken bij de formulering of de uitvoering van het geformuleerde beleid. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal respondenten per type organisatie.

Tabel 1.1: Deelnemers aan de digitale enquête

Type organisatie	Aantal deelnemers
Gemeente	15
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van zorg	-
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van welzijn	3
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van financiën	-
Religieuze organisatie (bijv. een kerkelijke organisatie of moskee)	2
Vrijwilligersorganisatie	6
Belangenorganisatie voor minima	1
Ander type organisatie	8
Totaal aantal deelnemers	35

Onder 'ander type organisatie' vallen bijvoorbeeld een instelling die zich richt op het geven van taalcursussen en woningcorporaties.

Colofon

Oprichtgever/financier	Project Erop af: doen en delen! en de deelnemende gemeenten
Auteurs	Drs. F. P. S. Dekker Drs. T. Nederland
Omslag	Grafital, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website: www.verwey-jonker.nl en www.stedenestafette.nl

ISBN 978-90-5830-415-5

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2010.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.